

**Aktualizacja „Programu ochrony środowiska dla Powiatu Kieleckiego
na lata 2021 – 2025 z perspektywą do roku 2029”.**

„Program ochrony środowiska dla Powiatu Kieleckiego na lata 2021–2025 z perspektywą do roku 2029”, aktualizuje się poprzez dodanie w dziale 2. **Ocena stanu środowiska**, rozdziale 2.9. **Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów**, podrozdziale 2.9.2. **Ocena stanu aktualnego**, następującej treści:

.....” Niekontrolowane, nielegalne wysypiska, zwane „dzikimi” nie posiadają określonej prawem definicji. Są to miejsca, w których nielegalnie składowane lub porzucane są odpady, co stwarza niebezpieczeństwo dla środowiska i dla człowieka. Na dzikich wysypiskach można znaleźć każdego rodzaju odpady – komunalne, sprzęt AGD i RTV, gruz po remontach, stare meble, opony samochodowe. Szczególnie niebezpieczne dla środowiska odpady, też nie są rzadkością, gdyż można spotkać w takich miejscach akumulatory, tonery do drukarek czy baterie. W lasach podstawowym zagrożeniem jest zwiększenie prawdopodobieństwa pożarów, ponieważ wiele z wyrzucanych śmieci uważa się za łatwopalne. Wysypiska położone blisko wody pitnej mogą przyczynić się do jej skażenia w okresie roztopów, a ponadto takie miejsca stają się wylęgarnią chorobotwórczych bakterii, toksyn i innych składników szkodliwych. W ostatnich latach nasiliło się zjawisko porzucania odpadów w wyrobiskach, na terenach przemysłowych oraz w pomieszczeniach i na posesjach osób prywatnych. Często wynajmowane są magazyny oraz inne nieruchomości pod pozorem legalnej działalności, a po wypełnieniu obiektu odpadami przez nieuczciwe podmioty, zaprzestają one działalności i znikają.

Zagrożenia płynące z powstawania nielegalnych wysypisk śmieci niosą negatywne skutki dla:

Środowiska:

- chemiczne i mikrobiologiczne zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych,
- chemiczne i mikrobiologiczne skażenie gleb sąsiadujących z dzikim wysypiskiem,
- zanieczyszczenie gleb i wód metalami ciężkimi głównie przez odpady niebezpieczne (zużyte baterie i akumulatory, opakowania z resztkami farb, lakierów, oleju samochodowego, lekami, środkami ochrony roślin),
- zanieczyszczenie powietrza substancjami lotnymi m.in. siarkowodorem i metanem, który w zetknięciu z powietrzem może powodować samozapłony,
- wysokie zagrożenie pożarowe,
- niszczenie walorów estetycznych krajobrazu i niszczenie bioróżnorodności,

Człowieka:

- zagrożenie epidemiologiczne, ze względu na możliwość występowania w odpadach wielu chorobotwórczych szczepów bakterii oraz groźnych mikroobów,
- zagrożenie rozpowszechniania się drobnoustrojów poprzez nadmierny rozwój owadów, gryzoni i ptaków,
- emisja nieprzyjemnego odoru z gniących substancji organicznych,

Zwierząt:

- leśne zwierzęta traktują napotkane odpady jako pożywienie. Szczególnie niebezpieczne są zjadane przez nich kawałki plastikowej folii, które powodują zaburzenia przewodu pokarmowego, często kończące się śmiercią zwierzęcia,
- dla ptaków niebezpieczne są kawałki sznurków z tworzyw sztucznych, które wykorzystywane są jako budulec gniazd. Nitki tworzące sznurek wpijają się mocno w skórę piskląt i często blokują dopływ krwi do kończyn, co powoduje zakażenia oraz często kończy się okaleczeniem lub śmiercią młodych.

Mimo, że za pozostawianie odpadów w miejscach do tego nie przeznaczonych grożą wysokie kary, dzięki składowiska wciąż powstają. Obowiązek usunięcia odpadów spoczywa na właścicielu nieruchomości, na której takie wysypisko powstało. Zgodnie z ustawą o odpadach, posiadacz odpadów jest obowiązany do ich niezwłocznego usunięcia z miejsca nieprzeznaczonego do ich składowania lub magazynowania. W przypadku, gdy nie uda się odnaleźć podmiotu, który zdeponował nielegalnie odpady, obowiązek usunięcia odpadów spoczywa na właścicielu nieruchomości, który musi ponieść całkowity koszt ich zagospodarowania.

Nie ma możliwości oszacowania, ile dzikich wysypisk znajduje się na terenie powiatu kieleckiego, ponieważ pomimo cyklicznych działań zmierzających do ich likwidacji, ciągle pojawiają się nowe wysypiska. Z chwilą powzięcia informacji o takim miejscu na gruntach Skarbu Państwa, Powiat podejmuje niezwłocznie czynności w celu uporządkowania terenu. Warto zaznaczyć, że na przestrzeni ostatnich 10 lat odnotowano zaledwie 3 takie zdarzenia - ostatnie w 2018 r. w msc. Promnik gm. Strawczyn (koszt sprzątnięcia działki wyniósł 780 zł). Zdecydowana większość dzikich wysypisk znajduje się na gruntach osób prywatnych lub samorządów gminnych. Przykładowo: w 2019 r. do tut. Starostwa wpłynęły 4 zgłoszenia dot. dzikich wysypisk, w 2020 r. – 1, a w 2021 r. – 8. Wszystkie zostały przekazane wg. właściwości do Gmin, Lasów Państwowych lub Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Zgodnie z art. 26 ustawy o odpadach, właściwym do wydania decyzji i zobowiązania właściciela nieruchomości do usunięcia odpadów jest burmistrz/wójt.

Każda osoba, która zauważyła przypadki nielegalnego postępowania z odpadami lub środowiskiem, powinna jak najszybciej zgłosić ten fakt na policji, np. przez Krajową Mapę Zagrożeń Bezpieczeństwa, gdzie dzikie wysypiska są także osobną kategorią informowaniu

o zdarzeniach, do Inspekcji Ochrony Środowiska, Gminy lub Powiatu. Na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, został stworzony specjalny interaktywny formularz, który w sposób łatwy i sprawny umożliwia zgłoszenie nielegalnego składowiska odpadów. Wystarczy w nim wskazać lokalizację danego miejsca, dodać krótki opis i ewentualnie dołączyć zdjęcie. Zgłoszenia można dokonać również w sposób anonimowy. Wszystkie zgłoszenia dokonane elektronicznie trafiają bezpośrednio do Departamentu Zwalczania Przystępczości Środowiskowej, który po ich dokładnej analizie podejmuje decyzję o dalszych działaniach w sprawie.

Zjawisko porzucania przez osoby fizyczne odpadów komunalnych jest niezrozumiałe, gdyż zgodnie z zawartymi przez Gminy umowami, odpady te są odbierane przez specjalistyczne firmy od mieszkańców na bieżąco a dodatkowo, praktycznie w każdej gminie, działa Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). Punkty te za darmo przyjmują odpady z gospodarstw domowych, także te, które zawierają niebezpieczne materiały czy substancje. Punkty PSZOK nie przyjmują jedynie odpadów, których ilość lub rodzaj wskazują, że pochodzą z prowadzenia działalności gospodarczej. Do Punktów można odwieźć praktycznie wszystkie odpady powstające w gospodarstwach domowych, ponieważ każdy PSZOK musi zapewniać przyjęcie takich odpadów, jak:

- przeterminowane leki
- odpady wielkogabarytowe (w tym meble)
- odpady zielone
- odpady budowlane, remontowe i rozbiórkowe (w tym gruz)
- zużyte opony
- elektrośmieci, czyli sprzęt elektryczny i elektroniczny oraz baterie i akumulatory

Zakres działania PSZOK-u określa właściwa rada gminy na drodze uchwały co oznacza, że katalog odpadów może zostać rozszerzony na podstawie lokalnych uwarunkowań gminnych. Dzięki temu możliwe jest pozbycie się niemal wszystkich rodzajów odpadów, które są wytwarzane w gospodarstwach domowych. Do punktów PSZOK można przekazywać odpady problemowe i niebezpieczne, których umieszczanie w tradycyjnych pojemnikach na odpady jest zabronione i podlega wysokim karom finansowym. Do PSZOK mieszkańcy najczęściej dostarczają odpady budowlane, rozbiórkowe, wielkogabarytowe, elektrośmieci, resztki farb, rozpuszczalników, środków ochrony roślin i opakowania po nich, opony.

Innym problemem, który nasilił się w Polsce w ostatnich kilku latach, są pożary składowisk odpadów lub miejsc, w których odpady zostały nielegalnie zmagazynowane. Z danych statystycznych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska wynika, że widoczna jest tendencja spadkowa pożarów składowisk odpadów, których odnotowano w: roku 2018 - 134 pożary, 2019 r. - 100 pożarów, 2020 r. - 80 pożarów, 2021 r. - 57 pożarów, a od stycznia

do czerwca 2022 r. - 23 pożary. Ustalenia strażaków wskazują, że część tych pożarów mogła mieć związek z nielegalnym obrotem i unieszkodliwianiem odpadów.

Pożary odpadów niosą zagrożenie dla środowiska (powietrze, wody powierzchniowe, podziemne, gleba), a przede wszystkim dla okolicznych mieszkańców, z uwagi na możliwość wdychania substancji powstających podczas spalania. W zależności od rodzaju odpadów, należą do nich m.in.: pył zawieszony (składający się w dużej mierze z sadzy), tlenek węgla, dwutlenek siarki, benzen i jego pochodne, dioksyny (przy spalaniu tworzyw sztucznych), metale ciężkie (kadm, nikiel, ołów, rtęć), związki chloru, fluoru.

W zależności od czasu trwania i stopnia pożaru, u osób z grup ryzyka: dzieci, osoby starsze, osoby z chorobami układu krążenia i układu oddechowego, mogą wystąpić takie efekty jak podrażnienie skóry, oczu i błon śluzowych, problemy z oddychaniem, zaburzenia funkcjonowania układu krążenia i centralnego układu nerwowego, a nawet powstanie nowotworów.

Na terenie powiatu kieleckiego co najmniej kilkadziesiąt przedsiębiorców prowadzi działalność związaną z gospodarowaniem odpadami w oparciu o zezwolenia udzielone przez Starostę Kieleckiego i Marszałka Województwa Świętokrzyskiego. Od 1999 r. tj. roku utworzenia powiatów do chwili obecnej, nie wpływały skargi dot. lokalizacji miejsc magazynowania odpadów stanowiących zagrożenia pożarowe. W tym okresie, do pożaru odpadów i usuwania jego skutków, w które musiał angażować się finansowo Powiat Kielecki, doszło tylko raz w 2020 r. W dniu 11 lutego a następnie 19 kwietnia 2020 r., na tej samej nieruchomości w msc. Nowiny, doszło do pożaru odpadów niebezpiecznych. Ich zmagazynowanie było wynikiem działalności grupy przestępczej a podpalenie celowe (sprawcy zostali ujęci). Koszt usunięcia i unieszkodliwienia 1 126,08 Mg odpadów niebezpiecznych powstałych podczas ww. pożaru, został w całości pokryty z budżetu powiatu i wyniósł 7 681 547,52 zł.

Zgodnie z ustawą o odpadach, terminem odpady niebezpieczne, określa się wszelkiego rodzaju materiały i substancje, które po wyrzuceniu mogą stanowić zagrożenie dla zdrowia i życia lub spowodować zniszczenia. Ich nieumiejętne przechowywanie może doprowadzić do poważnych szkód materialnych, skażenia środowiska, pożaru czy wybuchu. Niektóre z nich wykorzystywane są na co dzień w gospodarstwach domowych, inne w przemyśle. Ze względu na zagrożenie jakie powodują, ustawodawca nałożył na podmioty składujące odpady niebezpieczne szereg obowiązków, aby zniwelować ryzyko związane z ich przechowywaniem. Przedsiębiorca przede wszystkim musi znać aktualne przepisy z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej czy postępowania z konkretnymi substancjami, które zostały zakwalifikowane jako niebezpieczne.

Nowelizacja ustawy o odpadach z 2018 roku wprowadziła dodatkowe wymogi dla wszystkich podmiotów, które chcą prowadzić działalność w sektorze przetwarzania

i zbierania odpadów. Takim wymogiem jest załączenie do wniosku o wydanie zezwolenia na zbieranie lub pozwolenia na przetwarzanie odpadów, operatu przeciwpożarowego zawierającego warunki ochrony przeciwpożarowej instalacji, obiektu lub jego części, bądź innego miejsca magazynowania odpadów. Dokument ten jest sporządzany przez osoby legitymujące się specjalistyczną wiedzą z zakresu pożarnictwa tzn. sporządza go rzeczoznawca do spraw zabezpieczeń przeciwpożarowych, jeżeli organem właściwym dla wydania zezwolenia jest marszałek województwa albo osoba posiadająca tytuł zawodowy inżyniera pożarnictwa, gdy organem właściwym do wydania zezwolenia jest starosta. W operacie znajdują się informacje w zakresie ochrony przeciwpożarowej - m.in. warunki ochrony, warunki techniczne, charakterystykę procesu technologicznego, sposoby postępowania na wypadek pożaru, zadania i obowiązki w zakresie ochrony przeciwpożarowej oraz opinie o instalacjach, obiektach budowlanych lub ich częściach, a także innych miejscach, w których zbierane, magazynowane lub przetwarzane są odpady, potwierdzającą spełnienie wymagań warunków ochrony przeciwpożarowej oraz wskazanie ewentualnych warunków, które są niezbędne do spełnienia niezbędnych w tym zakresie wymagań. Starosta analizuje wnioski pod kątem przepisów ochrony przeciwpożarowej, a decyzje administracyjne (na wytwarzanie, zbieranie i przetwarzanie odpadów), uwzględniają wymagania wynikające z tych warunków. Wydanie decyzji poprzedza kontrola w zakresie spełniania wymagań określonych w przepisach przeciwpożarowych jak również zgodności z warunkami określonymi w uzgodnionym operacie, przeprowadzona przez właściwego miejscowo Komendanta Państwowej Straży Pożarnej. Pracownicy Starostwa nie uczestniczą w czynnościach kontrolnych przeprowadzanych przez PSP, ponieważ nie mają uprawnień oraz przygotowania merytorycznego w tym zakresie.

Kolejnym wymogiem, jest obowiązek monitorowania miejsca magazynowania lub składowania odpadów przy użyciu rozwiązań technicznych, zapewniających zapis obrazu wraz z identyfikacją osób przez całą dobę. Wizyjne monitorowanie odpadów musi obejmować nie tylko całą powierzchnię składowiska lub magazynu, ale również drogi dojazdowe. Zapisany obraz jest dostępny online dla wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska.

Wprowadzone przepisy i obostrzenia mają na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa pożarowego w gospodarce odpadami, a kluczowym dokumentem, który pozwoli otrzymać zezwolenie na składowanie i przetwarzanie odpadów jest operat przeciwpożarowy.

Problematyka ograniczenia pożarów miejsc gromadzenia odpadów jest merytorycznie i ustawowo przypisana Państwowej Straży Pożarnej, która jako jednostka specjalistyczna, ma wyspecjalizowane, profesjonalne zasoby kadrowe i wyposażona jest w instrumenty pozwalające na monitoring, analizę i podejmowanie ostatecznych działań

w celu eliminowania zagrożeń. Starostwo współpracuje z PSP, od której otrzymuje m.in. bieżące raporty na temat występujących zdarzeń na terenie powiatu kieleckiego. Mogą być one wykorzystane podczas kontroli przedsiębiorcy w zakresie przestrzegania warunków wydanego zezwolenia/pozwolenia. Wiedząc, że na terenie zakładu wystąpił pożar, dysponując dokumentami, w tym operatem przeciwpożarowym, pracownicy Starostwa będą mogli zwrócić uwagę na warunki magazynowania odpadów, a z chwilą stwierdzenia nieprawidłowości, wystąpić do komendanta PSP o przeprowadzenie kontroli w oparciu o przepisy ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej. Wystąpienie do komendanta PSP jest konieczne, ponieważ Starostwo nie ma podstaw prawnych do wydawania jakichkolwiek dyspozycji czy nakładania obowiązków na zakład w zakresie ochrony przeciwpożarowej”.